

ОБЩО ОПИСАНИЕ НА ФИНАНСОВИТЕ ИНСТРУМЕНТИ, В КОИТО ИНВЕСТИРА “АСТРА АСЕТ МЕНИДЖМЪНТ” АД И РИСКОВЕТЕ СВЪРЗАНИ С ТЯХ.

По смисъла на Закона за пазарите на финансови инструменти (ЗПФИ) финансови инструменти са:

1. ценни книжа¹;
2. инструменти, различни от ценни книжа:
 - а) инструменти на паричния пазар;
 - б) дялове на предприятия за колективно инвестиране;
 - в) опции, фючърси, суапове, форуърдни договори с фиксиран лихвен процент и други деривативни договори върху ценни книжа, валута, лихвени проценти, доходи или други деривативни инструменти, индекси или финансови показатели, задълженията по които могат да бъдат изпълнени чрез доставка или чрез парично плащане;
 - г) опции, фючърси, суапове, форуърдни договори с фиксиран лихвен процент и други деривативни договори върху стоки, задълженията по които трябва да бъдат изпълнени чрез парично плащане или задълженията по които могат да бъдат изпълнени чрез парично плащане по искане на една от страните (извън случаите на неизпълнение или друго основание за прекратяване на договора);
 - д) опции, фючърси, суапове и други деривативни договори върху стоки, задълженията по които могат да бъдат изпълнени чрез доставка, когато те се търгуват на регулиран пазар и/или на многостранна система за търговия;
 - е) опции, фючърси, суапове, форуърдни договори и други деривативни договори върху стоки, извън посочените по буква "д", задълженията по които могат да бъдат изпълнени чрез доставка, които не са търговски ценни книжа и които съгласно чл. 38, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1287/2006 на Комисията имат характеристиките на други деривативни финансови инструменти в зависимост от това дали подлежат на клиринг и сетълмент, включително чрез признати клирингови къщи, или се използват като обезпечение при маржин покупки или къси продажби;
 - ж) деривативни финансови инструменти за прехвърляне на кредитен риск;
- з) договори за разлики;
- и) опции, фючърси, суапове, форуърдни договори с фиксиран лихвен процент, както и всякакви други деривативни договори във връзка с изменения на климата, товарни тарифи, цени на квоти за търговия с емисии, проценти на инфлация и други официални икономически статистически показатели, задълженията по които трябва да бъдат изпълнени чрез парично плащане или задълженията по които могат да бъдат изпълнени чрез парично плащане по искане на една от страните (извън случаите на неизпълнение или друго основание за прекратяване на договора), както и всякакви други деривативни договори, свързани с активи, права, задължения, индекси и показатели извън посочените по този член, които имат характеристиките на другите деривативни финансови инструменти в зависимост от това дали се търгуват на

¹ По смисъла на ЗППЦК ценните книжа са безналични и включват:

1. акции в дружества и други ценни книжа, еквивалентни на акциите в капиталови дружества, персонални дружества и други юридически лица, както и депозитарни разписки за акции;
2. облигации и други дългови ценни книжа, включително депозитарни разписки за такива ценни книжа;
3. други ценни книжа, които дават право за придобиване или продажба на такива ценни книжа или които водят до парично плащане, определено посредством ценни книжа, валутни курсове, лихвени проценти или доходност, стоки или други индекси или показатели.

регулиран пазар, подлежат на клиринг и сетълмент, включително чрез признати клирингови къщи, или се използват като обезпечение при маржин покупки или къси продажби, както и деривативните договори съгласно чл. 38, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 1287/2006 на Комисията.

“Астра Асет Мениджмънт” АД Ви предоставя допълнителна информация – общо описание и рисковете, свързани с финансовите инструменти, с които дружеството сключва сделки.

1. АКЦИИ

Акцията е ценна книга, удостоверяваща притежание на част (дял) в капитала на дадено акционерно дружество. Представява титул на собственост, доказващ, че притежателят или приносителят участва в акционерния капитал на дружеството и обикновено има право на глас, на дивидент (част от неговата печалба) и на ликвидационен дял, съразмерно на номиналната стойност на акцията.

Акциите се разделят на отделни видове, по няколко критерия:

- Налични и безналични акции;
- Поименни акции и акции на приносител;
- Привилегировани (даващи право на гарантиран дивидент) и обикновени акции;
- С право на глас и без право на глас.

Инвестирането в акции е подвластно на различни видове риск:

а) **Ценови риск** - това е основният носител на риск за публично търгуваните акции. Изразява се във вероятност за неблагоприятно движение на цената на съответната акция и генериране на загуба. Възможно е и да се изгуби цялата направена инвестиция. Цените на акциите се определят както от финансовите резултати, мениджмънт и очаквано развитие на съответния емитент, така и от моментните настроения на пазара, поради което те са много волатилни (променливи във времето) и е възможно в рамките на минути да се променят с десетки проценти. Обикновено фондовите борси определят дневен ценови диапазон, от който те не могат да излизат. На Българска Фондова Борса – София той е между 15% и 30% (в зависимост от сегмента на който се търгуват ценните книжа на дружеството) спрямо средно-претеглената цена от предишния ден;

б) **Ликвиден риск** - това е риск, присъщ на търговията с всички видове акции. Представява опасност за трудно или невъзможно извършване на сделка с акциите на желана цена и/или в разумен срок, поради липса на достатъчно насрещно търсене ;

в) **Валутен риск** - проявява се в случаите, когато част или цялата инвестиция е направена в чуждестранна валута и стойността ѝ зависи, не само от нейната абсолютна цена, но и от курса на съответната валута към момента;

г) **Оперативен риск** - вероятността за извършване на човешка грешка, умишлена вреда или грешка, предизвикана от срив в системите за комуникация и управление, които отговарят за навременното и точно изпълнение на подадената поръчка или операция;

д) **Политически риск** - проявява се при възникване на неблагоприятни вътрешнополитически сътресения и промяна в икономическото законодателство.

2. ВАРАНТИ И ПРАВА

Варантът е ограничено право за записване на акции, дългови ценни книжа, или държавни ценни книжа, което се упражнява спрямо първоначалния емитент на базовите ценни книжа. Степента на ливъридж (усилване на резултата) е висока при варантите, така че слабо движение в цената на базовата ценна книга води до пропорционално голямо движение (благоприятно или неблагоприятно) в цената на варанта. Правото на записване, произтичащо от варанта, е ограничено по време, в резултат на което, ако инвеститора не упражни правото си в предварително определен срок, или не продаде варанта си, инвестицията губи своята стойност. Варантите са силно волатилни и не бива да се купуват ако инвеститора не е готов да понесе евентуална пълна загуба на парите, които е инвестирал.

При увеличаване на капитала на публично дружество чрез издаване на нови акции задължително се издават права. Тези права представляват безналични ценни книжа, даващи право за записване на определен брой акции във връзка с взето решение за увеличаване на капитала на публично дружество. Срещу всяка съществуваща акция се издава едно право, като стойността на правото не е задължително да бъде равна на номиналната или емисионната стойност на една акция. Правата, също като варантите са силно волатилни инвестиционни инструменти.

3. ОБЛИГАЦИИ

Облигациите са дългова ценна книга, чиято номинална стойност представлява равен дял от общата част емитиран дълг, и изразява право на вземане за предварително определен или определяем доход срещу емитента вследствие на предоставени му в заем парични средства. Облигациите се издават по емисионна стойност, която може да се различава от номиналната и това следва да се има предвид от първичните облигационери. Сročността на дълга, както и условията за изплащането му, се определят допълнително, в предложението за записване/проспект към емисията. Ако не е договорено нещо различно, облигацията се изплаща или на датата на падежа, или чрез амортизиране на главницата. Лихвените плащания могат да бъдат фиксирани за целия период или променливи в зависимост от определен базов лихвен процент.

Облигациите се разделят на отделни видове, по няколко критерия:

- корпоративни, общински и държавни - държавни ценни книжа;
- обикновени и конвертируеми - предоставят възможност за замяна в акции;
- с фиксиран лихвен процент и с плаващ лихвен процент;
- без или с амортизируема главница - плащането на главницата става на определени дати, обикновено заедно с плащането на купона;
- необезпечени и обезпечени (в т.ч. ипотечни – облигации, които се издават от банки и са обезпечени с пул от вземания по портфейл на банката от ипотечни кредити).

Държавните ценни книжа (ДЦК) са специален клас, те са емитирани от Министерство на финансите като представител на държавата, за да материализират държавен дълг. Вложенията в ДЦК са с висока сигурност (теоретично безрискови) – изплащането на падежа на номиналната стойност и лихвите е гарантирано от държавата и е с висока ликвидност - емисиите на ДЦК са с големи обеми и за тях съществува развит вторичен пазар

Инвестирането в облигации е подвластно на различни видове риск, както следва:

а) **Риск от неплатежоспособност** - емитентът може да бъде във временна или постоянна неплатежоспособност, която се отразява върху възможността му да

изплаща лихвите и главницата. Платежеспособността на емитента може да се промени в зависимост от един или няколко фактора, включително вътрешни показатели на компанията емитент, промени и трудности пред икономическия отрасъл, в който оперира емитента и/или политическата и макроикономическата ситуация на страната;

б) **Лихвен риск** - инвеститорът в облигации с фиксиран купон носи риск от понижаване стойността на облигациите при покачване на лихвените нива. Колкото по-дълга е сročността на облигациите и по-нисък е лихвения процент, толкова по-голяма е и чувствителността на облигацията при покачване на лихвения процент;

в) **Кредитен риск** - стойността на облигацията ще намалява в случай на банкрут или намален кредитен рейтинг на емитента. Колкото по-висок е лихвения процент на безрискови облигации (държавни ценни книжа – ДЦК) със счоден падеж и структура на лихвения процент, толкова по-висок е кредитния риск на емитента;

г) **Риск от предсрочно изплащане на облигацията** - емитентът може да включи опция за по-ранно изплащане на облигацията в случай, че лихвения процент се понижи. Това ранно погасяване рефлектира върху очакваната доходност от инвестицията.

За облигациите важат и общите пазарни и макроикономически рискове – ликвиден, валутен, оперативен, политически, описани по горе.

4. ДЕРИВАТИ

Фючърси

Фючърсният контракт представлява договор за доставка на стока или актив на определена бъдеща дата по договорена цена. В условията на договора са определени сумата и вида на актива, който трябва да бъде доставен на определено място и в определен период.

Точните условия на всеки договор са установени от борсата, която организира търговията на този вид договори. С приближаването на доставката цените по договора и цените на основните активи се изравняват, като с настъпване на доставката цените са равни или много близки една до друга.

Опции

Опцията представлява договор - даващ възможност, но не и задължение, за покупка на определен вид и брой базов финансов инструмент.

Опциите се разделят на отделни видове, по няколко критерия:

- Опция за покупка (кол опция) или опция за продажба (пут опция) на базовия инструмент;
- Американска опция - дава възможност за упражняване на всяка една дата от достигане на отбелязаната в опцията цена (страйк цена) до датата на падежа, Европейска опция - упражнява се само на датата на падеж, ако е достигната страйк цената на опцията, Екзотични опции- дават допълнителни и различни възможности;
- Валутна опция, опция базирана на ценна книга или на индекс.

Договори за разлика (CFDs)

Представяват деривати, при които не се закупува или продава реално определен финансов инструмент, а в резултата на позицията се отразва нетираната промяна в цената на актива (с отчитане на такси, комисиони и други допълнителни разходи).

Търговия на маржин

Маржин търговията представлява възможност, предоставена от брокер или търговска банка на клиент за сключване на сделки на стойност, многократно превишаваща стойността на инвестираните средства. В зависимост от конкретния търгуван инструмент процентното превишение (ливъридж) може да варира от 1/1 до 1/500.

Полученият коефициент на усилване се равнява и на „Гаранционната сума“, която брокерът блокира при сключване на сделката и която се освобождава „отблокира“ едва при закриване на позицията. Като допълнителна застраховка на брокера, срещу загуба на част или цялата маржин сума, е изискването за поддържащ маржин - постоянно налични средства по клиентската подсметка.

Договор за къса продажба

Късата продажба е деривативен финансов инструмент, при който брокер или търговска банка предоставят възможност за печалба на клиентите си по време на падащ пазар. Клиентът „взема на заем“ ценни книжа или друг инструмент от брокера или банката и го продава, очаквайки цената му в бъдеще да се понижи.

Търговията с деривати е подвластна на различни видове риск, като общо за всички видове инструменти са:

а) **Ценови риск** – това е основният носител на риск за търговията с деривати. Изразява се във вероятност за неблагоприятно движение на цената на съответния дериват и генериране на загуба. Възможно е и да се изгуби цялата направена инвестиция. Цените на дериватите са изключително волатилни (променливи във времето) и е възможно в рамките на минути да се променят с десетки проценти;

б) **Ливъридж риск** - Маржин търговията предоставя големи възможности за инвестиции и реализиране на висок процент възвръщаемост, при ниско ниво на инвестиции, но същевременно носи значителен риск, особено за непрофесионалния инвеститор. При заемане на необосновано големи позиции, е възможно в рамките на секунди да се изгуби цялата инвестиция, като следствие на движения, които в условията на търговия без използване на маржин не биха се отразили съществено на позицията;

в) **Ликвиден риск** - въпреки че този риск не е типичен за търговията с деривати е възможно проявяването му при определени контракти и позиции. Типичен пример за такъв риск е случаят, когато текущата цена удовлетворява инвеститора и той желае да сключи сделка на нея, но не получава достатъчно насрещни ордери за броя контракти, който желае да придобие или продаде. Така поръчка ще бъде частично изпълнена, а крайният резултат е възможно да се отличава значително от очаквания;

г) **Борсов риск**- възможността търговията на борсата да бъде преустановена по решение на самата борса. Това ще доведе до временна невъзможност за излизане от позиция или за влизане в нова позиция;

д) **Валутен риск** - проявява се в случаите, когато инвестициите са направени в чуждестранна валута и стойността им зависи от курса на съответната валута.

ВЗАИМНИ ФОНДОВЕ И ДРУГИ КОЛЕКТИВНИ ИНВЕСТИЦИОННИ СХЕМИ (КИС)

(на българския капиталов пазар)

Представяват вид колективна схема (договорен фонд или инвестиционно дружество) за инвестиране предимно в български акции, в акции на чуждестранни компании, приети за търговия на международно признати и ликвидни регулирани пазари, в акции/дялове на други колективни инвестиционни схеми, в облигации и ДЦК и в деривативни инструменти.

Тази инвестиционна схема е създаден за граждани, фирми и институции, които са готови да инвестират парични средства в средносрочен и дългосрочен план; да поемат нисък до висок инвестиционен риск в зависимост от инвестиционната стратегия на КИС, с цел реализиране на оптимално висок доход и желаят да получат сигурна и бърза ликвидност, без това да нарушава постигнатия доход от инвестицията, държат да диверсифицират риска на собствения си портфейл и искат парите им да се управляват от професионалисти.

КИС са задължени всеки ден да предлагат за продажба или обратно изкупуване своите акции/дялове по цена определена най-малко два пъти в седмицата (обикновено това става на ежедневна база). Цената на акциите/дяловете на КИС е равна на нейната нетната стойност на активите, увеличена/намалена с разходите по издаване/обратно изкупуване. КИС се организират и/или управляват от управляващи дружества, лицензирани от КФН, притежаващи необходимите технически и кадрови ресурси за това.

Цената е пряко свързана със стойността на инвестициите на КИС, поради което за тях индиректно важат съответните на финансовите инструменти в портфейла рискове, описани по горе. Ликвидният риск на практика е елиминиран със задължението за ежедневна покупко-продажба. Най-съществен за инвеститорите е риска от не добро управление на инвестициите, поради което професионализмът на мениджърите е ключов в дългосрочен план.

За тези КИС, които се търгуват и на регулиран пазар, в допълнение важат пазарните рискове, описани по-горе в раздела за акции.

ЗА ИНВЕСТИТОРИТЕ ВЪВ ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ, КАТО РЕЗУЛТАТ ОТ СКЛЮЧЕНИТЕ СДЕЛКИ, МОГАТ ДА ВЪЗНИКНАТ ФИНАНСОВИ И ДРУГИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ, ВКЛЮЧИТЕЛНО НЕПРЕДВИДЕНИ ТАКИВА, ДОПЪЛНИТЕЛНИ КЪМ РАЗХОДИТЕ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ИНСТРУМЕНТИТЕ.